

NATUURHISTORISCHE EN ANDERE NOTITIES NATURAL HISTORY AND OTHER NOTES

Privé uitgave: H.K. Mienis, Kibboets Netzer Sereni, IL-7039500, Israël
Privately published: H.K. Mienis, Kibbutz Netzer Sereni, IL-7039500, Israel

Downloadable from: http://israel-nature-site.com/?page_id=1872%E2%80%8F

INHOUD-CONTENTS

Voorwoord – Preface.....	2
Mienis, H.K.: Terrestrial flatworms in Israel, 2: Finds of <i>Caenoplaena coerulea</i> ..	3
Mienis, H.K.: A case of a Red whip snake <i>Platyceps collaris</i> regurgitating a Turkish gecko <i>Hemidactylus turcicus</i> in Netzer Sereni, Israel.....	6
Correctie – Correction.....	7
Mienis, H.K.: Een takkenfuik en het Komkommervisje op Terschelling.....	8
Mienis, H.K., Rittner, O., Peleg, O. & Mienis, D.: Some information concerning finds of ancient horse-shoes in Israel.....	11

Voorwoord

Dit negende nummer van 'Natuurhistorische en Andere Notities – Natural History and Other Notes' bevat opnieuw vier korte notities gebaseerd op vondsten, waarnemingen of studies gedaan in Nederland of Israël.

Deze nieuwsbrief is voorlopig gepland als een kwartaal uitgave. Van elk nummer zullen 50 gelijktijdig gedrukte exemplaren verschijnen die voornamelijk bestemd zijn voor bibliotheken van instituten en museums. Daarnaast is elk nummer ook gratis electronisch verkrijgbaar via de website van mijn collega en vriend Oz Rittner:

http://israel-nature-site.com/?page_id=1872%E2%80%8F

Hoewel deze uitgave geheel voldoet aan de eisen die de 'Internationale Commissie voor Zoologische Naamgeving' gesteld heeft voor een wetenschappelijk tijdschrift, zullen in dit tijdschrift geen artikelen gepubliceerd worden die van invloed zijn op de naamgeving van een of andere wetenschappelijke eenheid.

Artikelen mogen overgenomen worden mits de schrijver daarover geïnformeerd is en de bron genoemd wordt.

Deze publikatie wordt geindexeerd in de Zoological Record.

Preface

This ninth issue of 'Natuurhistorische en Andere Notities – Natural History and Other Notes' contains once again four short notes based on finds, observations or studies made in the Netherlands or Israel.

This newsletter is planned for the meantime as a quarterly. Of each number 50 simultaneously printed copies will appear which are primarily intended for libraries of institutes and museums. In addition each issue is downloadable free of charge by means of the website of my colleague and friend Oz Rittner:

http://israel-nature-site.com/?page_id=1872%E2%80%8F

Although this publication meets the standards of a permanent scientific journal as stipulated by the 'International Commission for Zoological Nomenclature' no articles will be published in this journal which will influence the nomenclature of a certain taxonomic unit.

Articles may be reprinted on the understanding that the author is informed about it and the source mentioned.

This publication is being indexed in the Zoological Record.

Terrestrial flatworms in Israel, 2: Finds of *Caenoplana coerulea*

Henk K. Mienis

The Steinhardt Museum of Natural History and Israel National Center of Biodiversity Studies, Tel Aviv University, IL-6997801 Tel Aviv, Israel
and

National Natural History Collections, Berman Building, Hebrew University of Jerusalem, Edmond J. Safra Campus, IL-9190401 Jerusalem, Israel.

mienis@netzer.org.il

Terrestrische platwormen in Israël, 2: Vondsten van *Caenoplana coerulea*

De exotische Blauwe landplatworm *Caenoplana coerulea*, van oorsprong afkomstig uit Oost-Australië, wordt hier gerapporteerd van vier lokaliteiten in Israël. Drie vindplaatsen bevinden zich in boomkwekerijen.

The presence of terrestrial flatworms in Israel does not remain confined to the exotic tropical species *Bipalium kewense* (Mienis, 2015). In fact at least half a dozen species has been seen so far in Israel. Most species were found in hothouses and nurseries, but some others in the fields under natural conditions. Here some information concerning another introduced species is presented: the Blue land planarian *Caenoplana coerulea*.

Fig. 1: The Blue land planarian *Caenoplana coerulea* in the old nursery of kibbutz Netzer Sereni
(Photo Oz Rittner)

Caenoplana coerulea Moseley, 1877

Description: This slender flatworm may have a length of 100 mm and a width of 3-4 mm, the anterior part is rounded, the posterior part is attenuated. The dorsum is of a

bluish colour with a mid-dorsal yellowish stripe; the anterior tip is of a pinkish colour. The sole of these animals is green-bluish. The eyes form a single row around the anterior tip but don't continue along the lateral sides. The mouth with the pharynx is situated approximately midway at the dorsal side.

This Blue land planarian is originally a native species of Eastern Australia (Moseley, 1877). However in the meantime it has moved to numerous areas by means of the international trade in agricultural and especially horticultural products. In this way it has reached not only numerous states in the United States where it was described from California even as a new species: *Geoplana vaga* by Hyman (1943), but also New Zealand (Johns, 1993), Argentina (Luis-Negrete *et al.*, 2011) and Spain (Breugelmans *et al.*, 2012). In addition there are rumours that it has been seen in the United Kingdom and France but I am not aware of more pertinent data.

Although Ogren (1989) considered *Caenoplana coerulea* and *Geoplana vaga* to be conspecific, Ogren & Kawakatsu (1991) listed them as subspecies: *Caenoplana coerulea coerulea* and *Caenoplana coerulea vaga*, a rather controversial opinion.

Israel has joined the extra-Australian distribution of the Blue land planarian. It has been found at four different localities which are arranged from north to south and west to east:

KEFAR HESS, "Moshe" Plant Nursery, leg. H.K. Mienis, 31 July 2014.

NETZER SERENI, old tree nursery, leg. H.K. Mienis, 6 January 2004; idem, under tin cans with young palm trees, leg. H.K. Mienis, 9 December 2011.

KEFAR HANAGID, Bougainvillea Nursery of Sagi Peled, under plastic container with Bougainvillea, leg. S. Vaisman, 28 December 2015.

JERUSALEM, Nachlaot, Rehov Lod 20, "Dugma" school, animal corner, under falling plaster, leg. Ishay Blumenthal, 1998.

According to the conditions under which the planarians have been found this species can be expected at many additional places in Israel.

Little is known about its food. Barnwell (1978) mentioned snails, while Terrace & Baker (1994) reported it feeding on millipedes, earwigs and isopods.

Acknowledgement

I like to thank Mr. Ishay Blumenthal (Jerusalem) and Mrs. Svetlana Vaisman (Plant Protection and Inspection Services, Ministry of Agriculture, Bet Dagan) for their information concerning Blue land planarians observed in Israel and especially my colleague and friend Oz Rittner for the excellent photograph of a specimen in the former tree nursery in kibbutz Netzer Sereni.

References

- Barnwell, G.M., 1989. *Geoplana vaga*: a sexually-reproducing terrestrial planarian in San Antonio. *Southwestern Naturalist*, 23: 151-152.
Breugelmans, K., Quintana Cardona, J., Artois, T., Jordaeans, K. & Backeljau, Th., 2012. First report of the exotic blue land planarian, *Caenoplana coerulea*

- (Platyhelminthes, Geoplanidae), on Menorca (Balearic Islands, Spain). ZooKeys, 199: 91-105.
- Hyman, L.H., 1943. Endemic and exotic land planarians in the United States with a discussion of necessary changes of names in the Rhynchodemidae. American Museum Novitates, 1241: 1-21.
- Johns, P.M., 1993. A short review checklist and bibliography of New Zealand terrestrial flatworms (Platyhelminthes: Turbellaria). Proceedings of the Entomological Society of New Zealand, Annual Meeting, 1993: 17-31.
- Luis-Negrete, L.H., Brusa, F. & Winsor, L., 2011. The Blue land planarian *Caenoploana coerulea*, an invader in Argentina. Revista Mexicana de Biodiversidad, 82: 287-291.
- Mienis, H.K., 2015. Terrestrial flatworms in Israel, 1: Finds of *Bipalium kewense*. Natuurhistorische en Andere Notities – Natural History and Other Notes, 8: 6-8.
- Moseley, H.N., 1877. Notes on the structure of several forms of land planarians, with a description of two new genera and several new species, and a list of all species at present known. Quarterly Journal of Microscopical Science, 17, NS: 273-292, plt. XX.
- Ogren, R.E., 1989. Redescription and a new name from the blue land planarian *Geoplana vaga* Hyman now considered conspecific with *Caenoploana coerulea* Moseley from Australia (Turbellaria: Tricladida: Geoplanidae). Journal of the Pennsylvania Academy of Science, 63 (3): 135-142.
- Ogren, R.E. & Kawakatsu, M., 1991. Index to the species of the family Geoplanidae (Turbellaria, Tricladida, Terricola) Part II: Caenoplaninae and Pelmatoplaninae. The Bulletin of Fuji Women's College, 29 (II): 25-102.
- Terrace, T.E. & Baker, G.H., 1994. The Blue land planarian, *Caenoploana coerulea* Moseley (Tricladida: Geoplanidae), a predator of *Ommatoiulus moreleti* (Lucas) (Diplopoda: Julidae) in Southern Australia. Journal of the Australian Entomological Society, 33: 371-372.

**A case of a Red whip snake *Platyceps collaris* regurgitating
a Turkish gecko *Hemidactylus turcicus* in Netzer Sereni, Israel**

Henk K. Mienis

Kibbutz Netzer Sereni, IL-7039500 Israel

mienis@netzer.org.il

Een geval van een Roodkoptoornslang *Platyceps collaris* die een Turkse gecko *Hemidactylus turcicus* uitbraakt in Netzer Sereni, Israël

Een geval wordt kort beschreven waarin een gevangen Roodkoptoornslang van ongeveer 40 cm een ruim 14 cm lange Turkse gecko uitbraakt in zijn tijdelijke opsluiting: een fles. Deze bijterige, maar vrij onschuldige slang stond reeds bekend als een echte eter van hagedissen.

The Red whip snake or Collared dwarf racer *Platyceps collaris** is commonly encountered in the surroundings of kibbutz Netzer Sereni. This harmless but quickly biting, agile species is most often hiding in shrubs. Yet due to the fact that it is a diurnal hunter one may come across it quite regularly. This was also the case on 4 November 1978 when I caught a specimen of about 40 cm in my garden. Temporarily it was put in a large empty bottle with the intention to show it later that day to my young children.

After a few minutes it disgorged at least part of its stomach contents as is sometimes the case when a snake is put in a bottle or glass jar (Mienis, 1986). To my surprise it consisted of a Turkish gecko *Hemidactylus turcicus* with a total length of 14.7 cm.

Fig. 1: A Red whip snake *Platyceps collaris* (Photo Oz Rittner)

According to Bar & Haimovitch (2011) Red whip snakes are mainly feeding on lizards. In the wake of the description given above it seems to feed also at least occasionally on geckos.

Acknowledgement

I like to thank my colleague and friend Oz Rittner for the use of his fine photograph of the Red whip snake.

References

- Bar, A. & Haimovitch, G., 2011. A field guide to reptiles and amphibians of Israel. 245 pp. Privately published by the authors.
- Barash, Al. & Hoofien, J.H., 1966. [Reptiles of Israel.] 180 pp., 1 map. Publishing House Hakibutz Hameuchad Ltd. [in Hebrew]
- Bouskila, A. & Amitai, P., 2001. [Handbook of Amphibians and Reptiles of Israel.] 345 pp. Keter Publishing House Ltd., Jerusalem. [in Hebrew]
- Menis, H.K., 1986. Cannibalism in a juvenile Large whip snake *Coluber jugularis asianus*, in Israel. Zoology in the Middle East, 1: 88-90.

* This snake was once better known in Israel by the incorrect names *Coluber najadum* (for example in Barash & Hoofien, 1966) and *Coluber rubriceps* (for example in Bouskila & Amitai, 2001).

XXXXXX

Correctie – Correction

In "Natuurhistorische en Andere Notities – Natural History and Other Notes" No. 6 staat op pagina 9 geschreven dat de foto's in de figuren 3 en 4 de situatie laten zien zoals die was in de herfst van respectievelijk 1913 en 1914. Dit moet natuurlijk zijn 2013 en 2014.

In "Natuurhistorische en Andere Notities – Natural History and Other Notes" No. 6 is written on page 9 that the photographs in Figs. 3 and 4 show the situation in the autumn of respectively 1913 and 1914. Of course this has to be 2013 and 2014.

Een takkenfuik en het Komkommervisje op Terschelling

Henk K. Mienis

Kibboets Netzer Sereni, IL-7039500 Israël

mienis@netzer.org.il

A fish-weir and the cucumber fish on Terschelling

During the first years of our visits to Terschelling, one of the Frisian Wadden Islands, the Netherlands, we often helped the camping owner with a daily check of his fish-trap at the lower end of a fish weir during low tide in the Wadden Sea. The catch was often rather disappointing but we never returned with empty hands. Besides some edible flatfish often rather interesting sea life was encountered like minute cuttle-fish, all kind of crabs, a Garfish, which had lost his way or a Cucumber fish. The latter received its name because of its strong cucumber smell. It took me more than 50 years to understand that the cucumber fish was a rather local name for the European smelt *Osmerus eperlanus*.

Vanaf 1961 waren mijn jongere broer en ik altijd gedurende de vakanties te vinden op Terschelling. Wij kampeerden zomers op het kampeerterrein van Jort en Janke Zorgdrager, de laatste kamping voor de Dwarsdijk in Oosterend, gedurende andere vakanties huurden we vaak een slaapplaats in hun boerderij.

Voor ons was het verblijf aan het eind van de "bewoonde wereld" op Terschelling altijd een feest. Niet alleen de ongerepte natuur: in de eerste jaren was zelfs de Bosplaat op een klein stukje na waar de eerste lepelaars probeerden te broeden vrij toegankelijk, maar ook het feit dat we overal mochten helpen met het boerenwerk: hooien bij Piet Hek achter de Dwarsdijk, het verkassen van koeien van het ene duinweiland naar het andere, het helpen van een gewonde melkrijder met het ophalen van de melk bij de boeren om Oost om de volle bussen naar de melkfabriek in Lies te brengen en een set lege bussen (soms voor een deel gevuld met wei) weer af te leveren bij de boeren, waren aktiviteiten waarvan wij genoten.

Ook bij de Zordragers zelf was er altijd wel wat te doen: helpen in de grote moestuin voor de boerderij, het plukken van de (spercje)boontjes voor de inmaak of het doppen van de tuinbonen.

Vaak gingen we ook vissen met Jort: met een lijn op het Wad (bot), met de hengel op het strand (vooral schar) of bottrappen in een van de slenken op de Bosplaat.

Daarnaast had Jort ook een takkenfuik op het Wad ten zuid-oosten van de Wierschuur die bijna dagelijks gecontroleerd moest worden bij laagwater. Die takkenfuik ("kear" genoemd op Terschelling) bestond uit twee in een V-vorm staande, lange schermen gemaakt van takken, waarvan de brede open zijde naar de kust gekeerd stond. De twee schermen liepen naar elkaar toe op het laagste punt en daar bevond zich een vierkante kamer die op zijn beurt eindigde in een fuik (Fig. 1). De vis, vooral bot, die bij hoogwater naar de kust zwom, werd zodoende door de V-vorm van de "kear" naar de fuik gedreven.

In het begin vergezelden we Jort bij zijn controles van de fuik, later liet hij het vaak aan ons of samen met de gebroeders Fey over (Fig. 2-3).

Fig. 1: De takkenfuik van Jort Zorgdrager op het Wad ten Z.O. van de Wierschuur

Fig. 2: Jort Zorgdrager onderzoekt de buit.

Fig. 3: Het schoonmaken van de kamer.

Niet altijd leverde zo'n bezoek aan de fuik wat op. Soms zat de hele kamer en fuik verstopt met zeesla of grote blauwe kwallen, een andere keer wemelde het van de krabben. Ook moest geregeld de takkenkering gerepareerd worden evenals de gaten in het net van de fuik. Er waren echter ook dagen dat we terugkwamen met een hele emmer vol met bot (Fig. 4).

Fig. 4: Op de terugweg van de fuik met een emmer vol bot. Van links naar rechts de gebroeders Mienis: Henk en Kees, en de gebroeders Fey: Toon, Dirk en Hannes. Verscholen achter Henk loopt Jort Zorgdrager. (Foto G.M. Fey)

Zo nu en dan was er ook wel iets bijzonders aanwezig: piepjonge Zeekatten *Sepia officinalis*, een verdwaalde Geep *Belone belone* of een Komkommervisje, zo genoemd naar de doordringende sterke komkommerlucht. Sindsdien werd elk dun langwerpig visje dat ergens op het Wad aangetroffen werd besnuffeld om te bepalen of het om een Komkommervisje ging of iets anders. Nooit heb ik mij indertijd drukgemaakt wat eigenlijk een Komkommervisje was. Later kon ik de naam nergens in een boek of lijst vinden (Muus, 1966; Nijssen, 1966), totdat ik onlangs de naam invoerde in "Google" en toen was het probleem opgelost: Spiering *Osmerus eperlanus* (Fig. 5) ook wel Komkommervisje genoemd omdat het een lucht verspreidt van een vers gesneden komkommer!

Fig. 5: Een Spiering *Osmerus eperlanus*

Voor mij zal het echter altijd een Komkommervisje blijven!

Geraadpleegde literatuur

Muus, B.J., 1966. Zeevissengids. Zeevissen en zeevisserij in Noordwest-Europa. 244 pp. Elsevier, Amsterdam & Brussel.

Nijssen, H., 1966. Zeevissen. Wetenschappelijke Mededelingen van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, 65: 68 pp.

Some information concerning finds of ancient horse-shoes in Israel

Henk K. Mienis¹, Oz Rittner², Ori Peleg³ & Dana Mienis¹

¹ Kibbutz Netzer Sereni, IL-7039500 mienis@netzer.org.il & danamienis@hotmail.com

² The Steinhardt Museum of Natural History – Israel National Center for Biodiversity Studies, Tel Aviv University, IL-6997801 Tel Aviv, Israel. israelbutterflies@gmail.com

³ Borokhov Street 18, IL-4624062 Herzliya , Israel. ori_peleg@hotmail.com

Enige informatie betreffende vondsten van heel oude hoefijzers in Israël

Op vijf geheel verschillende plaatsen in Israël: de Golan Hoogte, het Carmel Gebergte, de Shephela vlakte nabij Kibboets Netzer Sereni, de heuvels van Jeruzalem en in de noordelijke Negev zijn heel oude hoefijzers gevonden (Fig. A-B). Deze hoefijzers zijn karakteristiek voor het oude Syria, dat ongeveer de huidige Levant beslaat. Volgens de literatuur waren deze hoefijzers zo'n 200-300 jaar geleden daar in gebruik.

During a fieldtrip of the first three authors to the burnt slopes of the hills between Even Sappir and the Hadassah Hospital at En Kerem, Jerusalem, Oz Rittner (OR) found an interesting metal object. This flat piece of iron had the form of an egg with an oval hole in the centre and at both sides slightly above the middle three equally sized holes. It had a height of 11.7 cm (Fig. B). According to Ori Peleg (OP) he had found a similar piece of iron somewhere in the past on the slopes in the Karmel Mountains, while Henk Mienis (HM) remembered as having seen something similar, but could not remember whether it was in an article or maybe among the numerous horse-shoes found by him and his daughter Dana Mienis (DM) in the fields of Kibbutz Netzer Sereni. All three agreed that it was most probably a kind of horse-shoe. With that information we went home.

Fig. 1: Typical ancient Syrian horse-shoes. A: Found in the fields of Kibbutz Netzer Sereni; B: Found on the burnt slopes of the hills between Even Sappir and Jerusalem. (Photo Oz Rittner)

Back at home HM turned over a large crate containing 139 horse-shoes found over the years together with DM in the fields of their kibbutz and yes there was a quite similar slightly larger one among them with a height of 13,1 cmm (Fig. A).

Again several days later OR found an article on the internet by Gregory Seriy (2015) dealing with his salvage excavation in Nahal Pehar , NE of Giv'ot Bar, between the Lehavim and Eshel Ha-Nasi Junctions. The site dates to the Late Ottoman-British Mandatory period. Among the metal objects recovered during the excavation was a similar horse-shoe (Seriyy, 2015: Fig. 14).

Further information was found on the website from the Shurshod Horseshoeing School in Bunker Hill, Illinois, U.S.A., where another similar horse-shoe was figured which had been given to the collection of the School by a former student from Israel. He had picked it up somewhere on the Golan Heights.

With other words such horse-shoes as figured in Figures A-B have been found at least on the Golan Heights, in the Karmel Mountains, the plains of the Shephela near Kibbutz Netzer Sereni, the hills near Jerusalem and in the Northern Negev.

However the most important piece of information we found on the internet in a reprint of the classical book dealing with horse-shoes and horse-shoeing written by George Fleming (1869). In Chapter V he wrote that the horse-shoes described above are typical Syrian horse-shoes. This type seems to have been commonly used some 200-300 years ago after which they were replaced by the more common type of today.

References

- Anonymous, nd. Barefoot versus shod.
http://www.shurshod.net/articles/horse_shoeing_barefoot.html
Fleming, G., 1869. Horse-shoes and horse-shoeing: their origin, history, uses, and abuses. 730 pp. Chapman & Hall, London.
Seriyy, G., 2015. Nahal Pehar (B). Hadashot Arkheologiyat – Excavations and Surveys in Israel, 127.